

Spor Turizmine Genel Bir Bakış

Aylin Uğurlu¹

İlayda Esin²

Özet

Teknolojik gelişmelerin büyümesiyle birlikte daha çok kitlelere ulaşmayı başaran spor, günümüzde çok kapsamlı bir alan haline gelmeyi başarmıştır. Özellikle olimpiyatlar veya mega etkinlikler gibi daha büyük spor etkinlikleri dikkat ve izleyici çekmektedir. Spor turizmi de olumlu, olumsuz birçok yönüyle burada karşımıza çıkmaya başlamaktadır. Nitekim temelinde ekonomik kazançlar yer alıyor gibi görünse de sporun toplumsal bir olgu olmasından kaynaklı olarak sosyo-kültürel de birçok etkisi olduğu görülebilir. Ülkelerin kendilerini kültürel olarak tanıtmaya olanak sağlamanın yanı sıra ülkenin iyi bir imaj çizebilmesi için olanak sağlar. Spor sayesinde farklı kültürlerden birçok birey birbirlerini tanıyarak kültürel bir etkileşime girebilir. Spor turizminin sosyo-kültürel etkilerinin yanı sıra çevresel olarak da birçok etkisi olduğu söylenebilir. Spor etkinlikleri büyük alanlarda ve büyük insan grupları çevresinde gerçekleştiğinden dolayı içinde yaşadığımız çevre de bundan etkilenebilmektedir. Spor etkinliklerine hazırlık aşamasında çevresel olarak verilebilecek en az zarar verilmelidir. Spor etkinlikleri sırasında da çevrenin önemi vurgulanmalı ve birçok bireye ulaşabilen sporun olumlu yönü burada kullanılmalıdır. Gelecek nesillere sürdürülebilir bir hayat bırakabilmek amacıyla insan topluluklarının fazla olduğu etkinliklerde çevreye daha fazla özen göstermek gerekmektedir. Bu bağlamda etkinlik boyunca çevresel kirliliğe, zarar dikkat edilerek ve sporun birleştirici gücü kullanılıp birçok katılımcı bilgilendirilerek daha sürdürülebilir bir spor çevresinde yaşanabilir.

1 Dr. Öğretim Üyesi, Aydın Adnan Menderes Üniversitesi Spor Bilimleri Fakültesi, augurlu@adu.edu.tr, 0000-0002-5148-7061

2 Doktora öğrencisi, Aydın Adnan Menderes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, ilaydaesin@gmail.com, 0000-0001-7987-7312

1. Giriş

Turizm, uluslararası hizmet ticaretinin önde gelen büyüme sektörlerinden biridir. Turizmin büyümesinde pek çok faktör olduğu söylenebilir ve bu faktörlerden en çok kamuoyunun gözünün önünde olan küresel veya mega etkinlikler olduğu düşünülmektedir. Bu küresel veya mega etkinlikler, spor ve turizm arasındaki ilişkiye odaklanılmasını sağlayarak spor turizmi gibi yeni kavramların ortaya çıkmasına yol açmıştır (De Knop, 1990; Jiménez-Naranjo ve ark., 2016). Bu bağlamda, spora aktif ya da pasif katılımında bulunan birçok bireyin sporu bir cazibe olarak görmesi ve turistlerin veya sporseverlerin etkinlikleri gözlemlemek, fiziksel olarak katılmak için yaptıkları kısa süreli boş zaman ziyaretleri spor turizmi olarak tanımlanabilir (Green ve Laurence, 2003). Roche'a (2002) göre Mega etkinlikler spor turizmi açısından çarpıcı bir karakter, kitlesel popüler cazibe ve uluslararası öneme sahip büyük ölçekli kültürel (ticari ve spor dahil) etkinliklerdir. Olimpiyat Oyunları ve FIFA Dünya Kupası gibi bu etkinlikler yalnızca giderek daha küresel bir kitleyi cezbetmekle kalmayıp aynı zamanda dünya turizmini şekillendiren, yeni turizm hedeflerini vurgulayan ve ev sahibi şehirlerde veya ülkelerde uzun süreli meşaleler yaratan etkinlikler olmuşlardır (Horne ve Manzenreiter, 2004). Bir mega etkinliğe veya daha özel bir mega spor etkinliğine ev sahipliği yapma cazibesi, son 20 yılda önemli ölçüde artmıştır. Bu durum spor turizmini endüstrisinin öneminin giderek arttığını daha da vurguladığını söyleyebiliriz. Dünya genelinde yayın teknolojisinde yapılan iyileştirmelerle birlikte sporda profesyonellik iyice ortaya çıkarak mega etkinliklerin gerçekten küresel bir deneyim haline gelmesini sağlamıştır (Horne ve Manzenreiter, 2006). Bu küresel etkinin yanı sıra spor turizmi açısından ev sahipliği yapan ülkeler ve bölgeler için de bu etkinlikler daha çok kârlı fırsatlar olarak değerlendirilerek bu ülkeler ve bölgelere maddi, maddi olmayan faydalar sunmaktadır.

Spor turizmi, mega etkinliklerin ev sahibi ülkeye bıraktığı miras, uzun vadeli ekonomik, sosyal ve çevresel sonuçları gibi farklı yönleri içeren bir olgudur Preuss, H. (2007). Bu açıdan bakıldığında en önemli mega etkinliklerden biri olan Olimpiyat Oyunları'nın meşalesinin sporun çok ötesine uzandığı görülebilir. Ayrıca şehrin altyapısında, kültürel, tarihi yerlerinde değişiklikler yapılması şehrin Olimpiyatların kentsel düzenini dönüştürebilme kapasitesine sahip olduğunu da göstermektedir (Essex ve Chalkley, 1998; Hiller, 2006). Ev sahibi ülkelerin Olimpiyattan faydalanarak benzersiz bir kimlik oluşturmaya çabaladıkları ve kalite, imajlarını geliştirmek için kültürel miraslarını restore ettikleri görülmüştür (Weed, 2007). Olimpiyat kentini kültürel bir ürün olarak geliştirme sürecinde, Beriatos ve Gospodini (2006) Atina'nın 2004 Olimpiyat Oyunları'nda kentsel tarihi

korumanın yenilikçi tasarımlarla birleştiği 'globalize' bir şehir manzarası sergilediğini ifade etmiştir. Bu süreçte Khirfan (2010), hem somut izleri hem de sembolik izleri taşıyan şehrin özgün ruhunu ve sembolik önemini bozmadan günümüz yapısıyla senkronize eden etkinliklerin tetiklendiğini ifade etmiştir. Ayrıca alan yazın incelendiğinde mega etkinliklere ev sahipliği yapmanın ekonomik kazançlarını da araştırmacılar ölçmeye çalışmışlardır. Buna rağmen hem maddi hem de maddi olmayan kazançlar (vatanseverlik ve ülke imajı üzerine yoğunlaşmış) hakkındaki tartışma yıllardır devam etmektedir (Fourie ve Santana-Gallego, 2011). Bu tartışmalar olmasına karşın temelde sorulan soruların birbirlerine benzediğini söyleyebiliriz.

Spor turizmi endüstrisinin önemli olmasının nedenlerinden biri ekonomik olarak ülkeleri etkiliyor olması olabilir. Etkinliklerin büyüklüklerine göre beraberinde o kadar büyük pozitif veya negatif etki yaratabileceğini söyleyebiliriz. Bazı yapılan araştırmalar, Yaz Olimpiyat Oyunları'na ev sahipliği yapmanın ülkeye getireceği ekonomik etkilerin belirsiz olabileceğini ifade etmiştir (Preuss 2004, 2007b; Baade ve Matheson, 2004). Benzer şekilde, FIFA World Kupası'na ev sahipliği yapmanın sağlayacağı faydalar açısından benzer şüpheler olduğunu ifade eden araştırmalar da mevcuttur (Allmers ve Maennig, 2009; Baade ve Matheson, 2004; Lee ve Taylor, 2005; Szymanski, 2002). Mega etkinliklere ev sahipliği yapmak yalnızca doğrudan parasal kazançlarla ilgili olduğu söylemek çok doğru olmayabilir. Mega etkinliklerin maliyetleri ve faydaları (maddi ve maddi olmayan) tartışma konusu olmaya devam ederken odak noktası turistlerin davranışları gibi ölçülebilir maddi olmayan yönler doğru kaymış durumdadır (Preuss, 2007a; Solberg ve Preuss, 2007). Preuss (2007a), makro düzeyindeki yardımcı analizlerin veya ekonomik etki değerlendirmelerinin sonuçları haklı çıkarmak için varsayımlara çok fazla dayandığını belirtmiştir. Bu durum genellikle ölçekler aracılığıyla koşullu bir değerlendirme olduğu, bireylerin davranışlarını doğrudan değerlendirdiği ve maliyeti yüksek olduğu için dezavantajlı olduğunu söylemek çokta yanlış olmayacaktır.

Mega etkinliklerin hem ekonomik hem kültürel etkilerinin bir arada yoğun olarak görülebildiği örneklerden biri Atina Oyunları olduğu söylenebilir. Özellikle Atina Oyunlarının sonrasında ekonomik olarak Yunanistan tarafından olumsuz şekilde hissedildiğini söylemek yanlış olmayacaktır. Atina Oyunlarının başlıca amaçlarından biri temelde tarihi mirası (Olimpiyatların doğum yeri olarak) çağdaş yeteneklerle bir araya getirmektir ve böylece turizm sektörünü (ve Yunanistan'ı da büyük ölçüde) yeniden canlandırmaktır. Atina'da 1896 yılında gerçekleşen çağdaş Olimpiyat Oyunlarının 2004'te yeniden canlanması Atina'nın zengin kültürüne katkı sağladı ve kenti Olimpiyat ruhuna tekrar bağladı. Ancak Atina Oyunlarının

getirdiği turizmin gelişmesi açısından kentin tekrar fazla turist alması ve altyapısının yükseltilmesine katkıda bulunmasına rağmen ekonomik zararı, ekonomik kârından çok daha fazla olmuştur (Potsiou ve Zentelis, 2005; Asprogerakas, 2007; Beriatos ve Gospodini, 2006; Koutoulas ve ark., 2009). Yeni inşa edilen tesislerin Olimpiyat sonrası kullanımına yönelik stratejik planlamanın olmaması ve tesislerin sadece olimpiyatlarda kullanılıp özelliklerinin bitmesi Yunanistan'ın zarar etmesine yol açmıştır (Beriatos, 2006; Zifou ve ark., 2004). Kültürel olarak temelde amaçlarına kısmen ulaşabildiklerini söyleyebilirsek de beraberinde ekonomik olarak bu olumsuz durumu da yaşamışlardır. Nitekim alan yazın incelendiğinde kardan çok zarar eden sadece Yunanistan olmamıştır. Olimpiyat tarihi boyunca Montreal (1972), Seul (1988), Atlanta (1996), Sydney (2000) ve Pekin (2008)'nin de ekonomik zararı, ekonomik kârından çok daha fazla olmuştur (Bilge ve Cabi, 2020). Bundan dolayı mega etkinliklerin mirası, etkinlikten sonra kalan bir spor etkinliği ile oluşturulan planlı ve plansız, pozitif ve negatif, maddi olmayan yapılar olarak tanımlanmıştır (Gratton ve Preuss, 2008).

Spor etkinlikleri ele alındığında en büyük spor etkinliğinin Olimpiyatlar olduğu söylenebilir. MacAloon (1984) Olimpiyatları, insanları birbirlerinden ayıran siyasi, ırksal, etnik ve dilsel sınırları aşan seyirci, festival, ritüel ve oyun teşvik iletişimlerinden oluşan bir kültür performans sistemi şeklinde tanımlamıştır. Bu bağlamda, Olimpiyatların birleştirici bir özelliği olduğunu söyleyebiliriz. Başka bir deyişle, Olimpiyatların giriş niteliği, eşit hissettiren ve dünya çapında önem taşıyan konularda metaforik bir anlayışa sahip olan kişiler için bir bağ hissi yaratmaktadır. İletişimlerin ve beraberinde getirdiği küresel ilginin ortaya konması, ev sahibi şehir için bir mirastır ve bu miras, inşa edilen ortamdaki değişikliklerle birlikte şehir düzenini ve kültürünü de değiştirmektedir. Ayrıca, Olimpiyatların kültürel boyutu Kültür Olimpiyatları aracılığıyla ev sahibi şehrin kültür mirası üzerinde daha doğrudan etki yaratabilir (Gold ve Revill, 2011). Bu, şehirlerin spor ve spor mekanlarını miras turizmi cazibeleri olarak kullanarak yararlandığı spor mirası yapımına da bağlıdır (Gammon ve Ramshaw, 2013; Ramshaw ve Gammon, 2010). Ancak Olimpiyat sonrası mirasların uzun vadede nasıl korunabileceği ve dönüştürülebileceğinin de üzerinde durulmalıdır. Bu açıdan, yerel nüfusun değerlerini yansıtarak, uzun vadeli refahını veya yaşayanların yaşam tarzını son derece önemli bir şekilde geliştirecek sosyo-kültürel ve psikolojik mirasları göz önünde bulundurmak son derece önemlidir (Ritchie ve ark. 2009). Ayrıca şehrin mirası ve Olimpiyat ile ilgili kentsel biçimlerin şekillendirilmesi arasındaki etkileşimleri, özgün yer ruhu, mirasın sembolik önemi ve ortaya çıkan Olimpiyat sonrası kent biçimi arasındaki bağlantıları tanımlayarak incelemenin önemli olduğu da

söylenmektedir (Boukas, Zialas ve Boustras, 2013). Ek olarak, düzenleme yapılan şehirde doğanın düzeninin bozulmadan yapılması o şehir için daha iyi olabilir. Bu bağlamda Olimpiyatlar ya da spor etkinlikleri için düzenleme yapılırken çevresel bağlamda sürdürülebilir düzenlemeler yapılarak doğal çevrenin korunması gerektiği düşünülmektedir.

Spor turizmi veya turizminin ülkeleri veya şehirleri ekonomik, kültürel ve sosyal olarak etkilerinin olduğu ifade edilmiştir. Çevresel etkilerinin de diğer etkiler kadar önemli olduğu hatta uzun yıllardır üzerinde durulduğu söylenebilir. Nitekim yaşadığımız çevre küresel ısınmayla birlikte gelecek nesillere yaşanabilir bir alan bırakamama olasılığı farkındalığı daha önceden başladığını söyleyebiliriz. Bu bağlamda, turizm ve küresel ısınmayla ilgili araştırmalar 1980'lerin ortalarında ortaya çıkmaya başlamıştır (Harrison ve ark., 1986; Gable, 1987). İlk yapılan alımlar iklim değişikliğinin turizm beldeleri, kış sporları ve kıyı turizmi gibi alanların yüksek risk barındırdığını ifade etmişlerdir (Scott ve ark. 2012). Araştırmaların yoğunluğu 1990'lar ve 2000'lerde iki katına çıkmış ve alana katkılarının çeşitliliği önemli ölçüde artmıştır (Zeppel, 2012; Scott ve ark., 2005). Birinci Uluslararası İklim Değişimi ve Turizm Konferansı'nda turizm ve iklim değişikliği arasındaki ilişkinin çevresel sürdürülebilirlik ve turizmin sürdürülebilirliği açısından etkileri 2003'te kabul edilmiştir (BMDTÖ, 2003). Ayrıca, turizm sektöründeki büyümenin turizmin sürdürülebilirliği açısından büyük bir zorluk olarak kabul edilmesi gerektiğini sonucuna da varılmıştır. Günümüze bakıldığında sürdürülebilirliğin yaşadığımız çevre ve gelecek nesiller için çok önem arz ettiğini ve sürdürülebilir bir yaşam için birçok atılım yapıldığını söyleyebiliriz. Özellikle spor turizmi alanı etkinliklere getirilen yasalarla veya farkındalık yaratmak amacıyla etkinliklerin araç olarak kullanımıyla sürdürülebilirlik açısında büyük önem arz ettiğini söyleyebiliriz.

1.1. Spor Turizminin Ekonomik Etkileri

Spor etkinlikleri kavramı altında toplanabilecek rekabetçi sportlardaki gelişmeler, sporu gerçek bir ekonomi ve istihdam sektörü haline getirmiştir. Bu olgu bağlamında, insanların spor etkinliklerinin düzenlendiği yerlere artan akışları, onları özellikle turizm endüstrisi çalışmaları için uygun hale getirmiştir. Katılımcılar, seyirciler ve organizatörlerin tümü bir spor etkinliğinin meydana geldiği alanda harcamalar yaparak, bunun sonucunda sosyal ve ekonomik kalkınma ve istihdam fırsatlarının teşvik edilmesi yoluyla şehirler ve bölgeler için fırsatlar yaratılmasını mümkün kılmaktadır (Fernández, 2014). Bu tür etkinliklerin sahip olduğu yadsınamaz çekiciliğin ötesinde, kamu kurumları ve akademisyenler, bunların ekonomiye nasıl katkı sağladığı ve turizme bağlı ekonomik faaliyetlerle olan ilişkilerinin anlaşılması

konusuna daha fazla ilgi göstermeye başladığı söylenebilir. Müsabakalar, şampiyonalar, turnuvalar veya ligler gibi spor etkinlikleri, turist talebini bir şehre veya bölgeye çekebilir. Bu, katılım ve doğrudan örgütlenme şeklinde olabileceği gibi, bu etkinliklere kendileri katılmadan seyirciler ve onlara eşlik eden kişiler şeklinde de olabilir (Ruiz ve ark., 2010). Büyük spor etkinliklerinin ziyaretçi çekerek ve onlar için gerekli yapıların inşasına yapılan yatırımlar yoluyla oluşturduğu ekonomik etkinin geniş bir kabulü vardır (Li ve Jago, 2013). Bu durum, spor turizmi özelliği taşıyan etkinliklerin araştırmacılar tarafından turizm çalışmaları içinde özel bir alan olarak tanımlanmasına yol açmıştır (Getz ve Page, 2016).

Spor turizmini küresel turizm pazarında yer alan önemli sektörlerden biri olduğu söylenebilir. Özellikle ülkelerin yerel ya da ulusal olarak ekonomik olarak katkı sağladığı görülebilir. Spor turizmi 2020 yılında küresel turizmin %12,12'sini oluşturmuş ve 323,420 milyon değerinde bir katkı sağlamıştır (GTP 2019; Kadam ve Deshmukh, 2021). Özellikle Avrupa spor turizmi %36,8'le küresel çapta en büyük pazar olarak kabul edilmekte ve Kuzey Amerika, Asya-Pasifik bölgeleri onu takip etmektedir. Spor turizmi Dünya çapında spor karşılaşmalarının sayısında artış, sporun popülerliğinin artması, artan spor katılımı, artan harcanabilir gelir ve spor turizmini destekleme amaçlı hükümet girişimleri gibi faktörlerden dolayı önemli bir ekonomik büyüme potansiyeli sunmaktadır (Vynz Research 2020; Kadam ve Deshmukh 2021). Bu nedenlerden dolayı bu potansiyelin 2030'a kadar altı katı değerlendirileceği ve 1,803,704 milyon dolar artması beklenmektedir. Bu bağlamda, spor turizmini ekonomik açıdan ele alınması önemli olarak görülebilir.

Spor turizmi endüstrisinin temel yapıtaşlarından biri spor etkinlikleridir. Spor etkinlikleri “kısa veya uzun vadede bir turizm beldesinin farkındalığını, cazibesini ve karlılığını artırmak için geliştirilen, sınırlı süreli önemli bir veya tekrar eden olaylar” şeklinde ifade edilmiştir (Ritchie, 1984). Spor etkinliklerin ekonomiye katkısı, turizme ticari değer katması ve altyapıya pozitif değer katması gibi birçok ekonomik etkiye sahiptir (Chappelet, 2019). Ancak spor etkinliklerinin odak noktası ekonomik etkiler olsa da sosyal, çevre ve ekonomik etkileri de ele alınmanın bir dizi fayda sağlayacağı ifade edilmektedir (Chersulich Tomino ve ark., 2020). Ayrıca mevcut alan yazında küçük ve orta ölçekli etkinliklerin ekonomik etkilerinden çok mega etkinliklerin etkisine daha fazla odaklanılmıştır (Taks ve ark., 2015; Chersulich Tomino ve ark., 2020; Achilleos ve ark., 2021). Ancak Gibson ve ark (2012) küçük spor etkinliklerinin doğrudan ekonomik etki ve genel sürdürülebilir turizm gelişimi açısından önemli olduğunu ifade etmektedirler. Spor turizminin başarısı yerel halk için önemlidir. Çünkü ekonomik, sosyal

ve genellikle çevresel açıdan fayda gören yerel halkı desteklemeye teşvik etmektedir (Chang ve ark., 2020; Van Rheenen ve ark.,2017). Bu bağlamda spor etkinliklerinin, büyük ya da küçük olması fark etmeksizin ülkeye ya da şehre ekonomik olarak katkıları olabildiğini söyleyebiliriz.

Spor etkinliklerinin ekonomik etkileri ele alındığında aktif ve pasif turizm arasında bir farklılık olduğu görülmektedir (Standeven ve de Knop, 1999). Pasif turizm ekonomik etki açısından spor turizm pazarının %59'unu, aktif turizm %41'ini oluşturmaktadır. Bu pasif turizm oranının büyük bir kısmı mega etkinliklerin izleyicilerine aittir (Kadam ve Deshmukh 2021). Aktif turizmde turistlerin spor etkinliklerine katılabiliyor olması gidilen noktalarda olumlu ekonomik etki yarattığı ifade edilmiştir (Sato ve ark., 2018; Drakakis ve ark., 2021; Achilleos ve ark., 2021). Ayrıca spor etkinliklerinin tekrarlıyor olması ve sürekli katılım gösterilebiliyor olması aktif spor turist müşteri tabanının oluşmasına katkıda bulunabilir (Getz ve Andersson 2010; Kaplanidou ve Gibson, 2010). Turistlerin spor etkinliklerine katılmaları için fırsat sağlanması varış noktaları üzerinde olumlu ekonomik etkileri olduğu konusunda çalışmalar mevcuttur (Drakakis ve Papadaskalopoulos 2014; Sato ve ark., 2018; Achilleos ve ark., 2021; Drakakis ve ark., 2021). Aktif turizmde bu varış noktalarının arasında macera seyahati, kar ve dağ turizmi, kırsal konaklamalar daha çok yer almaktadır (Huddart ve Stott, 2019; Moreno-Gen ve ark., 2018; Park ve ark., 2014). Bu bağlamda aktif ve pasif spor turizminin ekonomik olarak etkilerinin değişebileceği söylenebilir. Buna ek olarak, aktif spor turizminin önemli olduğu ve belirli bir müşteri portföyü oluşturulup devamlılığın sağlanarak ekonomik etkilerin olumlu yönde etkisinin devam ettirilebileceği söylenebilir.

1.2. Spor Turizminin Sosyo-Kültürel Etkileri

Turizm veya spor turizmi temeline bakıldığında aslında toplumsal bir olay olduğu söylenebilir. Bireyler ve bireylerin arasındaki ilişkiler de bu toplumsal yapının büyük kısmını oluşturduğunu söyleyebiliriz. Bagozzi (1975) yapısal biçimi turizmin halk üzerindeki etkilerinin algı ve tutumlarından elde edilen çeşitli değerlendirmelerle elde edilebilir olduğunu ancak bu elde edilen verilerin duygular veya psikolojik durumlar açısından değerlendirilebilir olduğunu ifade etmiştir. Duygular veya psikolojik durumlar nesnel, işlevler veya yüklenen anlamlar aracılığıyla sembolik olarak aktarılan deneyimlerden kaynaklanabilmektedir. Benzer şekilde spor etkinlikleri, mega etkinlikler veya benzer sporsal etkinliklerin olayların ötesine uzanan bir yanının olduğu ve çeşitli sosyo-kültürel değerlere sahip olduğu söylenmektedir (Cornelissen ve Swart, 2006). Araştırmacılar, mega spor etkinlikleriyle ilişkili bir dizi olumlu ve olumsuz sosyo-kültürel etki tanımlamışlardır (Chen ve Tian,

2015; Gürsoy ve Kendall, 2006; Ritchie, Shipway ve ark. Cleeve, 2009). Spor etkinliklerinin yüksek düzeyde sosyal güce sahip olması durumunda olumlu bir algının oluşabileceği ileri sürülmektedir (Waitt, 2006). Diğer yandan olumsuz algılar, daha az fayda sağladıkları düşüncesiyle birlikte düşük sosyal otorite düzeyiyle bağlantılı olduğu ifade edilmiştir (Ward ve Searle, 1991). Bu bağlamda bakıldığında spor turizminin toplumsal bir olgu olarak toplumları veya bireyleri sosyo-kültürel açıdan olumlu veya olumsuz şekilde etkileyebileceğini söyleyebiliriz.

Spor turizmi açısından bakıldığında Olimpiyatlar, Akdeniz oyunları gibi mega etkinlikler ülke, şehir tanıtımı açısından fırsat elde edilebilecek spor etkinlikleri olduğu söylenebilir. Bu fırsatları elde etmenin önemli olduğu kadar değerlendirilmesinin de bir o kadar önemli olduğunu söyleyebiliriz. Bunun için ülkelerin ellerindeki en değerli buldukları sembollerini, ülkenin olumlu taraflarını öne çıkarmaları gerektiğini düşünülebilir. Örneğin, Sidney Olimpiyatları, New South Wales için zararlı endüstrilerin ve çöplerin kötü görüntüsünü canlı, temiz ve yeşil bir sembole dönüştürüp sergilemek için bir fırsattı (Waitt, 2003). Açılış törenleri Avustralya'nın hem modern-kozmopolit yaşam tarzını hem de yerli kültürel mirasını sergilemesi için bir fırsattı (Rivenburg ve ark., 2004). Bunlara ek olarak, Londra 2012 Olimpiyat Oyunları, Birleşik Krallık'taki topluluklar ve halk arasında yeniden bağlantı kurmayı, sosyal değişimi aşlamayı, misafirperver ve gönüllülük kültürünü teşvik etmeyi amaçlamıştı (Maheshwari ve ark., 2019). Ayrıca, mega spor etkinliklerine ev sahipliği yapmak, sosyal ve politik açılardan devlet türevlerini desteklemek için etkileyici bir itici güç olarak kabul edilmektedir (Prayag ve ark., 2013). Örneğin, 2010 FIFA Dünya Kupası Güney Afrika için tarihsel olarak dezavantajlı durumda olanların yaşam koşullarını iyileştirme kampanyalarını destekleyerek yoksulluğu azaltmak ve ırkçı şehirlerini yeniden tasarlamak için bir fırsat olarak değerlendirilmiştir (Pillay ve Bass, 2008). Ayrıca, 2008 Pekin Olimpiyat Oyunları çoğu kişi tarafından Çin ile dış dünya arasındaki kültürel mesafeyi daraltmanın bir yolu olarak görülmüştür (Zhou ve Ap, 2009). Londra Oyunları 2012 Olimpiyat Oyunları, sonuç olarak bölge sakinlerine ve geniş topluluklara daha iyi fırsatlar sağlayan sürdürülebilir yaşam, saygı ve eşitlik gibi çeşitli olumlu sosyal etkiler getirdiği de söylenebilir.

Mega etkinliklerle ilişkili ele alınan diğer sosyo-kültürel faydalar, turizm geliştirme çalışmalarında toplumun kültürel değerlerinin güçlendirilmesi ve ulus/topluluk kimliğinin inşa edilmesidir (Andriotis ve Vaughan, 2003; Prayag ve ark., 2013). Belli bir şehre ait olmanın hissettirdiği gurur, toplum imajı, siyasi bütünleşmeye teşvik etme (Kim ve ark., 2015), geliştirilmiş uyum ve uygarlık kalitesi (Chen ve Tian, 2015), dahil olma hissi ve topluluk

veya ulusal birlik (Karadakis ve Kaplanidou, 2012), turistler ve bölge sakinleri arasındaki kültürel değer ve deneyim alışverişi (Kim, Gursoy ve ark. Lee, 2006) gibi daha olumlu yönler de vardır. Spor açısından antrenörlük/koçluk şekilleri ve sporun kültürel bir ürün olduğu fikrini içeren spor mirası da bu olumlu yönlere dahil edilmektedir (Duignan, 2018; Preuss, 2015). Olumsuz tarafı, göçmen işçiler de dahil olmak üzere farklı kültürel geçmişe sahip insanların akınının bir sonucu olarak topluluklar içinde artan gerilim meydana gelebilir. Ayrıca insan akınına bağlı güvenlik kaygıları kolluk kuvvetleri üzerinde büyük bir baskı oluşturabilir (Ritchie, Shipway ve ark. Cleeve, 2009). Diğer olası sorunlar, tıkanıklık, kesinti (Atkinson ve ark., 2008), düzensizlik, güvenlik sorunları (Kim ve ark., 2015) ve kalabalık olarak ifade edilmiştir (Ritchie, Shipway ve ark. Cleeve, 2009). Bu bağlamda, spor turizmi açısından bakıldığında spor faaliyetlerinin birçok ülkenin bireyler veya farklı ülkeler arasındaki ilişkileri kuvvetlendirmek amacıyla fırsat olarak değerlendirilmesi gerektiği ve sosyo-kültürel anlamda pozitif veya negatif yanlarının olabileceği düşünülmektedir.

1.3. Spor Turizminin Çevresel Etkileri

İnsanlar buldukları bölgeyi veya ziyaret ettikleri bölgeleri muhakkak ki etkileyebilirler. Özellikle insan aktiviteleri etrafımızı sarmış olan çevre için bazı sonuçlara yol açabildiği açıktır (Ross ve Leopkey, 2017). Tarihsel olarak bakıldığında insanların etkisi kültürel evrimin bir sonucu olarak ortaya çıkmıştır ve çevre insan yaşam alanını geliştirmek ve desteklemek için uygun hale getirilmeye çalışılmıştır (Lein, 2016). Çevre gelecek nesillerin de aynı imkanlarla yaşayabilmesi için korunması gereken alanlardan biridir. Ancak insanlar pozitif veya negatif şekilde ekosistem yani bir nevi çevre üzerinde etkilerini zamanla göstermektedir (Duarte ve ark., 2006). Spor etkinliklerinin de önemli insan etkinlikleri olduğunu söyleyebiliriz. Özellikle mega etkinlikler insanlar için önemli ve çevre üzerinde ciddi etkileri olabilen etkinliklerdir (Collins ve ark., 2012; Crabb, 2018; Tziralis ve ark., 2008). Doğal kaynakların sınırlı olduğu göz önüne alındığında mega etkinlikler gibi büyük etkinliklerin çevresel olumsuz etkilerinin en aza indirilmesi ve olumlu etkileri güçlendirebilmek için bazı tedbirlerin alınması gerektiği ifade edilmektedir (Chappelet, 2008; Gaffney, 2013; Zhang ve ark., 2016). Bu yüzden, etkinliklerin çevrenin bozulmasına yol açmaması için sürdürülebilir bir şekilde tasarlanması gerektiği düşünülmektedir. Ancak bakıldığında mega etkinliklerin aktif ve pasif ciddi bir katılımcı kitlesi fazla olduğunda bu etkinliklere hazırlanılırken çevresel etkilerin göz ardı edilebildiği görülebilir. Bu küçük göz ardı edilebilir gibi görünen etkilerin de ilerleyen zamanlarda çevresel olarak olumsuz şekilde karşımıza çıkabilme ihtimali olabilir. Bu

yüzden 1990'lardan bu yana mega etkinliklerle ilgili çalışmalar artmış ve bu çalışmalar kısa vadeli etkiyle birlikte uzun vadeli bırakılan mirası da incelemiştir (López, 2016; Valle ve ark., 2012; Sotiriadou ve Hill, 2015). Bu bağlamda, spor etkinliklerinin ziyaretleri arttırabileceği ve çevresel bazı sonuçlar doğurabileceğini söyleyebiliriz.

Spor turizmi ülkelerin ya da şehirlerin tanıtımını yapabilmek, imajlarını geliştirmek ve oranın çekiciliğini arttırmak için spor etkinliklerini aracı olarak kullanmaktadır (Higham, 2005; Hemmonsbey ve Tichaawa, 2019). Bir ülkenin veya bölgenin hızlı büyümesine ve gelişmesine katkıda bulunan spor etkinlikleri tercih edilen faaliyetlerden biridir (Fourie ve Santana-Gallego, 2011; Nyikana, 2013). Bunu iyi değerlendirebilmek ve ziyaretlerin devamlılığının sağlanabilmesi için çevresel düzenlemeler, restorasyonlar veya yeni spor salonları gibi farklı düzenlemeler yapılabilir. Ancak bu düzenlemelerin iyi planlanmaması ve çok sayıda kişinin ziyaret etmesi o yerin çevresel olarak etkilenebileceği anlamına gelebilmektedir. Hem turizm hem spor sektöründe doğal çevre önemli bir kaynak olarak görülmektedir. Doğal çevre yalnızca ziyaretçileri (sporcular ve izleyiciler) cezbetmekle kalmaz aynı zamanda faaliyetin nasıl uygulanabileceği konusunda da temel teşkil etmektedir (Bartis ve Tofile, 2021). Bu nedenle hem spor hem de turizm amaçlı etkinliklere katılımın çevre açısından sürdürülebilir bir şekilde gerçekleştirilebilmesini sağlamak için daha fazla önem verilmesi gerektiği düşünülmektedir.

Spor etkinliklerinin spor turizmi bağlamında çevresel etkilerinin ele alınması ekonomik, sosyo-kültürel etkilerinin ele alınması kadar önemli olduğu söylenebilir. Nitekim çevresel etkiler, belirli bir alanın taşıma kapasitesini, bitkiyi, hava ve su kalitesini, vahşi yaşamı ve doğal olayların hepsini kapsayabilir. Kiani ve Nazari (2019) spor etkinliklerine göre tüketim, enerji, sera gazı emisyonu, atık miktarı arttığını ve bu durumun da sürdürülebilir yönetim ihtiyacını gerektiğini ifade etmektedir. Spor etkinlikleri, doğal ortama dikkat çekmek için katalizör görevi görecektir. Spor etkinlikleri, kentsel yenilemeye, gelişmiş bir ekonomiye ve halkın yaşam kalitesini artırarak yerel mirasın korunmasına yardımcı olabilmektedir (Hemmonsbey ve Tichaawa, 2019; Achu, 2019). Bu nedenle spor etkinlikleri, çevre sorunlarına yönelik girişimlerde bulunarak halk ve ziyaretçiler arasında çevre bilincini oluşturmak, karbon emisyonlarını azaltmak veya su kullanımını en aza indirmek gibi çevresel korumayı destekleyebilme gücüne sahip olabilir. Bu girişimler, spor etkinliklerinden kaynaklanan olumsuz çevresel etkileri en aza indirgeyecek ve çevre üzerindeki etkiyi azaltacaktır. Bunun sonucunda çevrenin daha sürdürülebilir olması sağlanabilir. Bu katkılar, doğal ortamlarla birlikte şehrin cazibesini koruyabilir

ve bu da bu tür turizm noktalarını ziyaret etme talebinin daha yüksek olmasına yardımcı olabilir (Goeldner ve Ritchie, 2012). Bu nedenle, spor organizatörleri ve etkinlik yöneticileri çevrenin sürdürülebilir bir şekilde ele alınmasını sağlayarak doğal ortama karşı bir sorumluluğa sahip olmalıdırlar.

Yerel veya uluslararası etkinliklere ev sahipliği yapmanın çevresel olarak birçok olumlu veya olumsuz etkileri olabilir. Yerel spor etkinliklerine ev sahipliği yapmanın yerel altyapının geliştirilmesine katkı sağlayabileceği düşünülmektedir. Yerel altyapının gelişmesinin ulaştırma altyapısı, havaalanı kapasitesi, su ve kanalizasyon hizmetlerinde yapılan yenilikler gibi fiziksel olumlu çevresel gelişmelerle ilgili olduğu söylenebilir. Spor etkinlikleri, etkinlik sırasında çevresel sürdürülebilirlik tanıtımıyla çevre bilincini artırmak için aracı olarak kullanılabilir (Achu, 2019). Bu izleyicilerin çevreye duyarlı ve umarız çevreye daha fazla duyarlı olmasına yol açabilir. Aşırı su kullanımı ve spor etkinlikleri sırasında oluşan kirlilik gibi sorunların en aza indirilmesini sağlayabilir. Spor etkinliklerinin olumsuz etkilerinin olumlu etkilere göre daha fazla olduğu düşünülmektedir. Çevre üzerindeki olumsuz etkiler kaynak kullanımına ve insan davranışlarına göre sınıflandırılmaktadır (Holden, 2009; Kruger, 2015). Kepulić ve arkadaşları (2020) spor etkinlikleri atık kirliliği, hava kirliliği, su kirliliği ve anormal gürültü seviyeleri gibi belirli bazı kirlilikleri beraberinde getirdiğini düşünülmektedir. Kirlilik, atık kirliliği veya gürültü kirliliğinden kaynaklanabilir. Örneğin, izleyiciler sporculara tezahürat yapmak için hoparlörler veya vuvuzela kullandıklarında gürültü kirliliği yaratmış olacaktırlar. Bu nedenle spor etkinliği organizatörlerinin, çevreye duyarlı olmak için izleyiciler arasında daha fazla farkındalık yaratması gerekebilir. Spor etkinliklerinin diğer olumsuz etkileri arasında etkinlikler sırasında doğal kaynakların boşa harcanması ve aşırı tüketilmesi yer alabilir (Kiani ve ark., 2019 ve Kepulić ve ark., 2020). Doğal kaynakların aşırı tüketilmesi durumunda su kesintilerine neden olabilecek aşırı su kullanımı söz konusu olabilir. Spor etkinlikleri, ev sahibi şehirde aşırı kalabalığa yol açabilir. Aşırı kalabalık, güvenlik ve sağlık açısından kabul edilenden daha fazla insanın belirli bir alanda yoğunlaştığı bir durumu ifade eder. Aşırı kalabalık veya tıkanıklık, yerel ortamın zarar görmesine de neden olabilir. Önemli spor etkinliklerinden olan mega etkinlikler gibi büyük insan etkinliklerinde en sık karşılaşılan olumsuz etki hava kirliliğinin artması olmuştur. Daha sonrasında bu başlıca olumsuz etkileri çevresel sürdürülebilirlik programlarının kötü formüle edilmesi ve organizatörler tarafından çevresel sorumluluğun ihmal edilmesi takip etmektedir (Cerezo-Esteve ve ark., 2022). Örneğin, Güney Afrika'da düzenlenen 2010 Dünya Futbol Kupası'nın ziyaretçileri etkinliğin kirlilik artışı, atık artışı, yüksek su tüketimi, gürültü kirliliği, doğal yaşam

ortamlarının tahrip edilmesi ve biyolojik çeşitliliğin kaybolması gibi olumsuz çevresel etkilere yol açtığını bulmuşlardır (Govender ve ark., 2012).

Çevresel konuda olumsuz etkilerin daha fazla olması yaşadığımız çevrede gözle görülür, hissedilir hale geldiği düşünülmektedir. Bu çevre konusundaki kaygıların artmasına yol açmış ve şehirlerin tasarım, planlama ve uygulama aşamalarında çevre kriterlerinin uygulanması, sürdürülebilir inşaat, geri dönüştürülmüş malzeme kullanımı, yenilenebilir enerji kullanımı ve ekolojik açıdan savunmasız alanların, tehlike altındaki türlerin korunmasına sebep olmuştur (Chen ve ark., 2013). Örneğin, farkındalık sağlamak amacıyla 2012 Londra Yaz Olimpiyatları için yapılan planda %42 geri dönüştürülmüş malzemenin kullanılması ve binlerce bitki, ağaç ve ampulün dikmesi çağrısında bulunulmuştur (Shokri ve ark., 2013). Birkaç gazete, 2008 Pekin Yaz Olimpiyatları'nın ekolojik medeniyet endeksinde skorunun artmasını sağladığı ve şehri daha canlı hale getirdiği, geçirgenliği mümkün olan bölgelerdeki artış sayesinde kentsel termal ortamı iyileştirdiğini ifade etmiştir (Yang, 2019; Cai ve ark., 2017). Bazı araştırmacılar, Rusya'daki büyük spor etkinliklerinin etkilerini ele almış ve Kazan'da düzenlenen 2013 Üniversite Oyunları, Soçi'de düzenlenen 2014 Kış Olimpiyatları ve 2018 Futbol Dünya Kupası'na odaklanmıştır. Bu araştırmalar, etkinliklerden sonra vatandaşların daha çevre dostu hale geldiğini ve daha çevreci bir yaşam tarzı yaşadığını, geri dönüşüm kutularının yaygın şekilde uygulanması gibi olumlu çevresel farkındalıklar sağladığını ifade etmiştir (Ermolaeva, 2016; Shokri ve ark., 2013). Bu bağlamda, spor etkinliklerinin çevre ile yakından ilişkili olduğunu, olumlu veya olumsuz etkilere neden olabileceğini ve spor etkinlikleri yardımıyla bireylere farkındalık kazandırarak daha sürdürülebilir bir hayat yaşanabileceği söylenebilir.

KAYNAKÇA

- Achilleos, A., Makrominas, M., Markides, C., Alexandrou, R., Konstantinidis, A., Papacosta, E. ve Tselepos, L. (2021). Promoting active sports tourism through technology and evaluating its economic impact: experiences from Cyprus. *Journal of Sport ve Tourism*, 25(4), 297-315.
- Achu, F. N. (2019). Pro-environmental behaviour of attendees at a major sport event in Cameroon. *Geo Journal of Tourism and Geosites*, 27(4), 1307-1320.
- Allmers, S., ve Maennig, W. (2009). Economic impacts of the FIFA soccer world cups in France 1998, Germany 2006, and outlook for South Africa 2010. *Eastern economic journal*, 35, 500-519.
- Andriotis, K., and Vaughan, R. D. (2003). Urban residents' attitudes toward tourism development: The case of Crete. *Journal of travel research*, 42(2), 172-185.
- Asprogerakas, E. (2007). City competition and urban Marketing: The case of tourism industry in Athens. *Tourismos: An International Multidisciplinary Journal of Tourism*, 2(1).
- Atkinson, G., Mourato, S., Szymanski, S., ve Özdemiroglu, E. (2008). Are We Willing to Pay Enough to Back the Bid?: Valuing the Intangible Impacts of London's Bid to Host the 2012 Summer Olympic Games. *Urban studies*, 45(2), 419-444.
- Baade R., Matheson V. (2004). The quest for the cup: assessing the economic impact of the world cup. *Regional Studies* 38(4): 343-54.
- Bagozzi, R. P. (1975). Marketing as exchange. *The Journal of Marketing*, 32- 39.
- Bartis, H. ve Tofile, S. (2021). Spectators' Understanding of The Environmental Impacts of A Sport Event In Port Elizabeth, South Africa. *Geo Journal of Tourism and Geosites*, 35(2), 282-288. <https://doi.org/10.30892/gtg.35203-649>
- Beriatos, E. (2006). Athens: The transformation of a Mediterranean metropolis. Problems and perspectives after Olympics 2004. In *ISoCaRP Congress, Istanbul, Turkey*. Available from: http://www.isocarp.net/Data/case_studies/797.pdf [Accessed 15 September 2010].
- Beriatos, E. ve Gospodini, A. (2006). 'Glocalising' urban landscapes: Athens and the 2004 Olympics. In *Dialogues in Urban and Regional Planning* (pp. 83-116). Routledge.
- Birleşmiş Milletler Dünya Turizm Örgütü-BMDTÖ (United Nations World Tourism Organization-UNWTO) (2003). Climate Change and Tourism: Proceedings of the First International Conference on Climate Change and Tourism. Djerba.
- Boukas, N., Ziakas, V. ve Boustras, G. (2013). Olympic legacy and cultural tourism: Exploring the facets of Athens' Olympic heritage. *International Journal of Heritage Studies*, 19(2), 203-228.

- Bilge, F. A., ve Cabi, Ö. Ü. A. (2020). Turizm Türlerine Profesyonel Yaklaşım. *mos: An International Multidisciplinary Journal of Tourism*, 2(1).
- Cai, G., Liu, Y., Du, M. (2017). Impact of the 2008 Olympic Games on Urban Thermal Environment in Beijing, China from Satellite Images. *Sustain. Cities Soc.*; 32, pp. 212-225. [DOI: <https://dx.doi.org/10.1016/j.scs.2017.03.020>]
- Cerezo-Esteve, S., Inglés, E., Seguí-Urbaneja, J., ve Solanellas, F. (2022). The Environmental Impact of Major Sport Events (Giga, Mega and Major): A Systematic Review from 2000 to 2021. *Sustainability*, 14(20), 13581.
- Chang, Miaw-Xian, Yuen-Onn Choong, and Lee-Peng Ng. (2020). Local residents' support for sport tourism development: The moderating effect of tourism dependency. *Journal of Sport ve Tourism*. 24: 215–34.
- Chappelet, J. L. (2008). Olympic environmental concerns as a legacy of the Winter Games. *The international journal of the history of sport*, 25(14), 1884-1902. [DOI: <https://dx.doi.org/10.1080/09523360802438991>]
- Chappelet, J. L. (2019). Beyond legacy: Assessing olympic games performance. *Journal of Global Sport Management*, 4(3), 236-256.
- Chen, F. ve Tian, L. (2015). Comparative study on residents' perceptions of follow-up impacts of the 2008 Olympics, *Tourism Management*, 51, 263-281.
- Chen, Y., Qu, L. E. I., ve Spaans, M. (2013). Framing the long-term impact of mega-event strategies on the development of Olympic host cities. *Planning Practice ve Research*, 28(3), 340-359. [DOI: <https://dx.doi.org/10.1080/02697459.2013.750072>]
- Chersulich Tomino, A., Perić, M., ve Wise, N. (2020). Assessing and considering the wider impacts of sport-tourism events: A research agenda review of sustainability and strategic planning elements. *Sustainability*, 12(11), 4473.
- Collins, A., Munday, M. ve Roberts, A. (2012). Environmental consequences of tourism consumption at major events: An analysis of the UK stages of the 2007 Tour de France. *Journal of Travel Research*, 51(5), 577-590. [DOI: <https://dx.doi.org/10.1177/0047287511434113>]
- Cornelissen, S., and Swart, K. (2006). The 2010 Football World Cup as a political construct: The challenge of making good on an African promise. *The Sociological Review*, 54(s2), 108-123.
- Crabb, L. A. (2018). Debating the success of carbon-offsetting projects at sports mega-events. A case from the 2014 FIFA World Cup. *Journal of Sustainable Forestry*, 37(2), 178-196. [DOI: <https://dx.doi.org/10.1080/10549811.2017.1364652>]

- Scott, D., Gössling, S., ve Hall, C. M. (2012). International tourism and climate change. *Wiley Interdisciplinary Reviews: Climate Change*, 3(3), 213-232. doi:10.1002/wcc.165
- De Knop, P. (1990). Sport for all and active tourism. *World Leisure & Recreation*, 32(3), 30-36.
- Drakakis, P., ve Papadaskalopoulos, A. (2014). Economic contribution of active sport tourism: The case of four sport activities in Messinia, Greece. *Journal of Sport & Tourism*, 19(3-4), 199-231.
- Drakakis, P., Papadaskalopoulos, A., ve Lagos, D. (2021). Multipliers and impacts of active sport tourism in the Greek region of Messinia. *Tourism Economics*, 27(3), 527-547.
- Duarte, C.; Alonso, S.; Benito, G.; Dachs, J.; Montes, C.; Buendía, M.; Rios, A.; Simó, R.; Valladares, F. (2006). *Cambio Global. Impacto de la Actividad Humana Sobre el Sistema Tierra*; Consejo Superior de Investigaciones Científicas: Madrid, España.
- Duignan, M. B. (2018). London's local Olympic legacy: Small business displacement, 'clone town' effect and the production of 'urban blandscapes'. *Journal of Place Management and Development*.
- Ermolaeva, P. O. (2016). «Green? Cool. Yours»: The Effect of Sports Mega-Events In Post-Soviet Russia On Citizens' environmental Consumption Practises (Cases of 2013 Universiade In Kazan And 2014 Sochi Olympics). *Journal of Organizational Culture, Communications and Conflict*, 20, 165.
- Essex, S., ve Chalkley, B. (1998). Olympic Games: catalyst of urban change. *Leisure studies*, 17(3), 187-206.
- Fernández, A. (2014). Sports events tourist impact: a case study. *Cuadernos de turismo*, 33, 59-367.
- Fourie, J., ve Santana-Gallego, M. (2011). The impact of mega-sport events on tourist arrivals. *Tourism management*, 32(6), 1364-1370.
- Gable F. (1987). Changing climate and Caribbean coastlines. *Oceanus*, 30:53-56.
- Gaffney, C. (2013). Between discourse and reality: The un-sustainability of mega-event planning. *Sustainability*, 5(9), 3926-3940. [DOI: <https://dx.doi.org/10.3390/su5093926>]
- Gammon, S., ve Ramshaw, G. (Eds.). (2013). *Heritage, sport and tourism: Sporting pasts-tourist futures*. Routledge.
- Getz, D., ve Page, S. J. (2016). Progress and prospects for event tourism research. *Tourism management*, 52, 593-631.
- Getz, D., ve Andersson, T. D. (2010). The event-tourist career trajectory: A study of high-involvement amateur distance runners. *Scandinavian Journal of Hospitality and Tourism*, 10(4), 468-491.

- Gibson, H. J., Kaplanidou, K., ve Kang, S. J. (2012). Small-scale event sport tourism: A case study in sustainable tourism. *Sport management review*, 15(2), 160-170.
- Goeldner, C., ve Ritchie, B. (2012). Tourism: Practices, principles, philosophies. New Jersey: John Wiley and Sons, inc.
- Gold, M. M., ve Revill, G. (2011). The cultural Olympiads: reviving the Panegyris. In *Olympic cities* (pp. 72-96). Routledge.
- Govender, S., Munien, S., Pretorius, L., ve Foggin, T. (2012). Visitors' perceptions of environmental impacts of the 2010 FIFA World Cup: comparisons between Cape Town and Durban. *African Journal for Physical Health Education, Recreation and Dance*, 18(sup-2), 104-111.
- Gratton, C., ve Preuss, H. (2008). Maximizing Olympic impacts by building up legacies. *The international journal of the history of sport*, 25(14), 1922-1938.
- Green, C., ve C. Laurence (2003). Sport Tourism as the Celebration of Subculture. *Annals of Tourism Research*, 25:275-291.
- GTP. 2019. The Impact of Sports Tourism ve Future Trends—Opinion. Greek Travel Pages. Available online: <https://news.gtp.gr/2019/08/20/the-impact-of-sports-tourism-future-trends-opinion/> (accessed on 16 June 2022).
- Gürsoy, D., ve Kendall, K. W. (2006). Hosting mega events: Modeling locals' support. *Annals of Tourism Research*, 33(3), 603-623.
- Harrison, R., Kinnaird, V., McBoyle, G., Quinlan, C., & Wall, G. (1986). Climate change and downhill skiing in Ontario. *Ontario Geographer*, 28, 51-68.
- Hemmonsby, J. D., ve Tichaawa, T. M. (2019). Strategic planning of sport tourism events on destination brands: Examining the role of home-grown sport. *GeoJournal of Tourism and Geosites*.
- Higham, J. (2005). Sport tourism as an attraction for managing seasonality. *Sport in Society*, 8(2), 238-262.
- Hiller, H. H. (2006). Post-event outcomes and the post-modern turn: The Olympics and urban transformations. *European sport management quarterly*, 6(4), 317-332.
- Holden, A. (2009). The environment-tourism nexus: Influence of market ethics. *Annals of Tourism Research*, 36(3), 373-389.
- Horne, J. D., ve Manzenreiter, W. (2004). Accounting for mega-events: forecast and actual impacts of the 2002 Football World Cup Finals on the host countries Japan/Korea. *International review for the sociology of sport*, 39(2), 187-203.
- Horne, J., ve Manzenreiter, W. (2006). An introduction to the sociology of sports mega-events. *The sociological review*, 54(2_suppl), 1-24.

- Huddart, D. ve Stott, T. (2019). *Adventure Tourism: Environmental Impacts and Management*. London: Springer Nature.
- Jiménez-Naranjo, H. V., Coca-Pérez, J. L., Gutiérrez-Fernández, M., ve Sánchez-Escobedo, M. C. (2016). Cost-benefit analysis of sport events: The case of World Paddle Tour. *European Research on Management and Business Economics*, 22(3), 131-138.
- Kadam, A., ve Deshmukh, R. (2021). Sports Tourism Market by Product (Football/Soccer, Cricket, Motorsport, Tennis, and Others), Type (Domestic and International), and Category (Active and Passive): Global Opportunity Analysis and Industry Forecast 2021–30. *Allied Market Research*.
- Kaplanidou, K., ve Gibson, H. J. (2010). Predicting behavioral intentions of active event sport tourists: The case of a small-scale recurring sports event. *Journal of Sport & Tourism*, 15(2), 163-179.
- Karadakis, K., ve Kaplanidou, K. (2012). Legacy perceptions among host and nonhost Olympic Games residents: a longitudinal study of the 2010 Vancouver Olympic Games, *European Sport Management Quarterly*, 12(3), 243-264.
- Kepulić, A., Perić, M., ve Wuse, N. (2020). Assessing and considering the wide impacts of sport-tourism events: a research agenda review of sustainability and strategies planning elements. *Sustainability*, 12 (4473) 1-18.
- Khirfan, L. (2010). Traces on the palimpsest: Heritage and the urban forms of Athens and Alexandria. *Cities*, 27(5), 315-325.
- Kiani, M.S., Nazari, L., ve Shahbazpour, L. (2019). Investigating the factors affecting the sustainable management of Sporting Students Worldwide. *International Journal of Sport Science and Physical Education*, 4(2), 28-32. <https://doi.org/10.11648/j.ijsspe.20190402.12>
- Kim, H. J., Gürsoy, D. ve Lee, S. B. (2006). The impact of the 2002 World Cup on South Korea: comparisons of pre- and post-games, *Tourism Management*, 27, 86-96.
- Kim, W., Jun, H. M., Walker, M., ve Drane, D. (2015). Evaluating the perceived social impacts of hosting large-scale sport tourism events: Scale development and validation, *Tourism Management*, 48, 21-32.
- Koutoulas, D., Tsartas, P., Papatheodorou, A., ve Prountzou, E. (2009). Understanding the tour operators' point of view for effectively marketing a tourist destination: The case of Athens. *Tourism Today*, 9, 65-77.
- Kruger, E.A. (2015). Spectators' contribution to the environmental dimension of sustainable events sports tourism. DCom, University of Pretoria.
- Lee, C. K., ve Taylor, T. (2005). Critical reflections on the economic impact assessment of a mega-event: the case of 2002 FIFA World Cup. *Tourism management*, 26(4), 595-603.

- Lein, J.K. (2016). *Futures Research and Environmental Sustainability: Theory and Method*; CRC Press: Boca Raton, FL, USA; ISBN 978-1-315-37113-9
- Li, S., Jago, L. (2013). Evaluating economic impacts of major sports events—a meta analysis of the key trends. *Current Issues in Tourism* 16: 591–611.
- López, J. S. M. (2016). Mega-eventos deportivos en América Latina: implicaciones, características y tendencias. ¿ Los gobiernos deben seguir apoyando económicamente su realización?. *Espacio abierto: cuaderno venezolano de sociología*, 25(2), 31-50.
- MacAloon, J.J. (1984). Olympic Games and the theory of spectacle in modern societies. In: J.J. MacAloon, ed. *Rite, drama, festival, spectacle: rehearsals toward a theory of cultural performance*. Philadelphia, PA: Institute for the Study of Human Issues, 241–280.
- Maheshwari, V., Giraldi, J. D. M. E., ve Montanari, M. G. (2019). Investigating residents' attitudes of 2016 Olympic Games: Examining socio-cultural, economic and environmental dimensions. *Journal of Place Management and Development*, 12(3), 291-313.
- Moreno-Gené, J., Sánchez-Pulido, L., Cristobal-Fransi, E., ve Daries, N. (2018). The economic sustainability of snow tourism: The case of ski resorts in Austria, France, and Italy. *Sustainability*, 10(9), 3012.
- Nyikana, S. (2013). *Visitors' perceptions of the 2010 FIFA world cup: a case study of the host city Nelson Mandela Bay/Port Elizabeth* (Doctoral dissertation, Cape Peninsula University of Technology).
- Park, D.B., Lee, H.J. ve Yoon, Y.S. (2014) Understanding the benefit sought by rural tourists and accommodation preferences: a South Korea case. *International Journal of Tourism Research* 16: 291–302.
- Pillay, U., ve Bass, O. (2008). Mega-events as a Response to Poverty Reduction: The 2010 FIFA World Cup and its Urban Development Implications, *Urban Forum*, 19, 329– 346.
- Potsiou, C. A., ve Zentelis, P. (2005). Greece after the Gold Rush: Land development impact analysis and sustainability of the 2004 Olympic infrastructure. *From Pharaohs to Geoinformatics, FIG*.
- Prayag, G., Hosany, S., Nunkoo, R. ve Alders, T. (2013) London residents' support for the 2012 Olympic Games: The mediating effect of overall attitude, *Tourism Management*, 13, 629-640.
- Preuss, H. (2007). The conceptualisation and measurement of mega sport event legacies. *Journal of Sport & Tourism*, 12(3), 207-228.
- Preuss, H. (2004). *The economics of staging the Olympics. A comparison of the games 1972 –2008*. Cheltenham: Edward Elgar.
- Preuss, H. (2007a). Winners and losers of the Olympic Games. In B. Houlihan (Ed.), *Sport ve Society*, pp. 415–438. London, Thousand Oaks, CA ve New Delhi: Sage.

- Preuss, H. (2007b). Signaling growth. China's major benefit from staging the Olympics in Beijing 2008. *Harvard Asia Pacific Review*, 9(1), p. 41–45.
- Preuss, H. (2015). A framework for identifying the legacies of a mega sport event, *Leisure Studies*, 1-22.
- Ramshaw, G. ve Gammon, S. (2010). On home ground? Twickenham stadium tours and the construction of sport heritage. *Journal of Heritage Tourism*, 5 (2), 87–102.
- Ritchie, B., Shipway, R., ve Cleeve, B. (2009). Resident Perceptions of Mega Sporting Events: A Non-Host City Perspective of the 2012 London Olympic Games, *Journal of Sport ve Tourism*, 14 (2-3), 143-167.
- Ritchie, J. R. (1984). Assessing the impact of hallmark events: Conceptual and research issues. *Journal of travel research*, 23(1), 2-11.
- Rivenburgh, N. K., Louw, E., Loo, E., ve Mersham, G. (2004). *The Sydney Olympics and foreign attitudes towards Australia*. CRC for Sustainable Tourism.
- Roche, M. (2002). *Megaevents and modernity: Olympics and expos in the growth of global culture*. Routledge.
- Ross, W.J. ve Leopkey, B. (2017). The Adoption and Evolution of Environmental Practices in the Olympic Games. *Manag. Sport Leis.*; 22, pp. 1-18. [DOI: <https://dx.doi.org/10.1080/23750472.2017.1326291>]
- Ruiz, A., Argiro Muñoz, E., ve Mesa, R. J. (2010). Medición económica del deporte en Colombia: una propuesta metodológica de cuenta satélite. *Lecturas de Economía*, (72), 141-167.
- Sato, S., Gipson, C., Todd, S., ve Harada, M. (2018). The relationship between sport tourists' perceived value and destination loyalty: an experience-use history segmentation approach. *Journal of Sport & Tourism*, 22(2), 173-186.
- Scott, D., Wall, G., & McBoyle, G. (2005). The evolution of the climate change issue in the tourism sector. *Tourism, recreation and climate change*, 22, 45-60.
- Shokri, A., Moosavi, S. J., ve Dousti, M. (2013). Study of economic, social and environmental impacts of Olympic Games on the host cities from professors and experts viewpoint Case study: London 2012 Olympic. *International Journal of Sport Studies*, 3(9), 984-991.
- Solberg, H. A., ve Preuss, H. (2007). Major sport events and long-term tourism impacts. *Journal of sport Management*, 21(2), 213-234.
- Sotiriadou, P., Hill, B. (2015). Raising Environmental Responsibility and Sustainability for Sport Events: A Systematic Review. *Int. J. Event Manag. Res.*; 10, 12.
- Standeven, Joy, ve P. de Knop. (1999). *Sport Tourism*. Champaign: Human Kinetics.

- Szymanski, S. (2002). The economic impact of the World Cup. *World Economics* 3(1): 169-177.
- Taks, M., Chalip, L., ve Green, B. C. (2015). Impacts and strategic outcomes from non-mega sport events for local communities. *European sport management quarterly*, 15(1), 1-6.
- Tziralis, G., Tolis, A., Tatsiopoulos, I., & Aravossis, K. (2008). Sustainability and the Olympics: The case of Athens 2004. *International Journal of Sustainable Development and Planning*, 3(2), 132-146. [DOI: <https://dx.doi.org/10.2495/SDP-V3-N2-132-146>]
- Valle, P.L., Rico, S.R., Extremera, A.B. ve Gallegos, A.G. (2012). Análisis de las medidas de impacto ambiental en los Raids de aventura en España. *Inter-ciencia*; 37, pp. 729-735.
- Van Rheenen, D., Cernaianu, S., ve Sobry, C. (2017). Defining sport tourism: A content analysis of an evolving epistemology. *Journal of Sport ve Tourism*, 21(2), 75-93.
- Vynz Research. 2020. Global Sports Tourism Market—Analysis and Forecast (2018–2024). Available online: <https://www.vynzresearch.com/consumer-goods/sports-tourism-market> (accessed on 21 August 2021).
- Waitt, G. (2003). Social impacts of the Sydney Olympics. *Annals of Tourism Research*, 30(1), 194-215.
- Waitt, G. (2006). Creative small cities: cityscapes, power and the arts. In *Small Cities* (pp. 183-198). Routledge.
- Ward, C., ve Searle, W. (1991). The impact of value discrepancies and cultural identity on psychological and sociocultural adjustment of sojourners. *International Journal of Intercultural Relations*, 15(2), 209-224.
- Weed, M. (2007). *Olympic tourism*. Routledge.
- Yang, P. (2019). Evaluation of Ecological Civilization Development in the Post-Olympic Times. *Appl. Ecol. Environ. Res.*;17, pp. 8513-8525. [DOI: https://dx.doi.org/10.15666/aecr/1704_85138525]
- Zeppel, H. (2012). Climate change and tourism in the Great Barrier Reef Marine park. *Current Issues in Tourism*, 15(3), 287-292. doi:10.1080/13683500.2011.556247
- Zhang, J., Zhong, C., & Yi, M. (2016). Did Olympic Games improve air quality in Beijing? Based on the synthetic control method. *Environmental Economics and Policy Studies*, 18, 21-39. [DOI: <https://dx.doi.org/10.1007/s10018-015-0109-2>]
- Zhou, J. Y., ve Ap, J. (2009). Residents' Perceptions towards the Impacts of the Beijing 2008 Olympic Games, *Journal of Travel Research*, 48 (1), 78-91.
- Zifou, M., Ioannou, B., Serrao, K., Tsikli, A., ve Polychronopoulos, D. (2004, July). The 2004 Olympic Games: a non-planning paradigm?. In *AESOP congress, Grenoble, France*.